

Parashat Miketz **Between Two Worlds** **Rabbi Shai Finkelstein**

בראשית פרק מא פסוקים יד-טו

וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת-יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן-הַבּוֹר וַיְגַלְחֵהוּ וַיַּחֲלֵף שְׂמֹלֹתָיו וַיָּבֵא אֶל-פַּרְעֹה: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף הֲלוֹם חֵלֹם חָלַמְתִּי וּפְתַר אֵין אִתּוֹ וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי עֲלֶיךָ לֵאמֹר תִּשְׁמַע חֵלֹם לִפְתֹּר אֹתוֹ:

בראשית פרק מא פסוקים לח-מו

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כֹּהֵאִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת-כָּל-זֹאת אֵין-נִבּוֹן וְחָכָם כְּמוֹךָ: אֵתְּהָ תִּהְיֶה עַל-בֵּיתִי וְעַל-פִּיךָ יִשָּׁק כָּל-עַמִּי רַק הַכֹּסֶא אֶגְדֹּל מִמֶּךָ: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּסַּר פַּרְעֹה אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף וַיִּלְבָּשׁ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיִּשֶׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל-צוּאָרוֹ: וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמַרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר-לוֹ וַיִּקְרָאוּ לְפָנָיו אַבְרָהָם וְנִתְּנָן אֹתוֹ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פַרְעֹה וְבַלְעָדֶיךָ לֹא-יָרִים אִישׁ אֶת-יָדוֹ וְאֶת-רִגְלוֹ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיִּקְרָא פַרְעֹה שֵׁם-יוֹסֵף צְפֹנָת פַּעֲנָח וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנַת בַּת-פּוֹטִי פְרַעֲ כַּהֵן אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיִּוֹסֶף בֶּן-שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעַמְדוֹ לְפָנָי פַּרְעֹה מֶלֶךְ-מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלְּפָנָי פַּרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

בראשית פרק מא פסוקים נ-נב

וַיִּוֹסֵף יָלֵד שְׁנַי בָּנִים, בְּטָרֶם תָּבוֹא שְׁנַת הָרָעֵב, אֲשֶׁר יִלְדָה-לוֹ אֶסְנָת, בַּת-פּוֹטִי פָּרַע כְּהֵן אֹנֶן. וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת-שֵׁם הַבְּכוֹר, מְנַשֶּׁה: כִּי-נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת-כָּל-עַמְלִי, וְאֶת כָּל-בֵּית אָבִי. וְאֶת שֵׁם הַשְּׁנִי, קָרָא אֶפְרַיִם: כִּי-הִפְרִנִי אֱלֹהִים, בְּאָרֶץ עֲנִי.

ספורנו

כי נשני אלהים. כענין לעתיד כאמרו כי נשכחו הצרות הראשונות.

בכור שור

כי נשני. השכיחני.

הכתב והקבלה

נשני. ענינו עזיבה שקודם שכחה שבתחלה יסור ויעזיב הדבר מזכרונו ואח"כ תבא שכחה.

נצי"ב העמק דבר

ואת כל בית אבי. הודה ג"כ על שלא הי' לבו נרדף לבית אביו. כי הי' מתבלבל עי"ז מלעשות עסקיו הגדולים והא שלא השתדל באמת להודיע לאביו הוא משום שהיו החלומות אצלו כנבואה. ומוטל הי' עליו שלא לגרום ביטולם ולא יהא ככובש את נבואתו.

שד"ל

ואת כל בית אבי: מה שעשו לי בית אבי (הם אחיו) ואין הכוונה ששכח ממש, כי הנושא על שפתיו זכרון דבר מה, הנה לא שכח אותו. אך הטעם נתנני אלהים במצב שלא ארגיש עוד ברעה אשר מצאתני בית אבי, כי במה נחשבת היא נגד הצלחתי וגדולתי?

רש"ר הירש

נשני – מבארים בדרך כלל כך: "אלקים השכיח ממני את כל צרתי ואת כל בית אבי!" אך מי לא היה מזדעזע בקריאת משפט שכזה? יוסף קורא לבכורו שם המציין שאלקים השכיח ממנו את אביו הזקן ואת כל משפחת אביו! ביאור כזה יסביר מדוע לא התעניין יוסף כלל בגורל אביו במשך זמן כה ממושך, ובעל כרחנו נגיע למסקנה שיוסף היה פשוט אדם חסר לב!

אבל לפי האמת, "לשכוח" אינו המשמעות היחידה של "נשה", "נשה" מציין גם "היות בעל חוב" (עיין פירוש לעיל לב, לג). לפי זה, יהיה פירוש "נשני": אלקים הפך את אסוני ואת משפחתי להיות הנושים שלי. את מה שנראה לי עד כה כאסון והתעללות, הפך אלקים להיות כלי שרת היוצר את אושרי, כך שמצאתי את עצמי חב חוב גדול לצרותי למשפחתי.

מלבי"ם

ויקרא יוסף – מספר צדקת יוסף, שמן קריאת שמות בניו מבואר שעשה סימנים לעצמו שלא ישכח ימי עניו בעת הטובה, וזה דרך השלמים שמטעם זה נצטוינו לאכול מצות ומרורים בליל שמורים לזכר הגלות בעת החירות, כי הגלות סבת החירות והרעה תביא את הטובה, וכמ"ש ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה, ע"כ קרא שם הבכור מנשה, כדואג על שנשה את עמלו ובית אביו ומצטער ע"ז, ושם השני קרא אפרים, להורות כי הפרהו ה' רק בארץ עניו, שהעוני גרם את גדולתו.

אברבנאל

הבן השני קרא אפרים כי הפרני אלהים בארץ עניי שהיה קורא מצרים עם כל מעלתו שמה ארץ עניו להיותו נפרד מאביו ומהארץ הקדושה ולזה נזכר כאן הספור הזה אחרי ספור התבואה להגיד שלא נשכח מבית אביו ומארץ מולדתו עם כל הגדולה והגבורה והתפארת שהיה לו ועושר התבואה אשר בידו.